

Läinud aasta ilm tegi inimesed närvlikuks

Eestis oli 2017. aasta keskmisest pisut soojem ja sajusem.

AIN KALLIS

klimatoloog

“Mis pisut?! Ilma polnud ju ollagi!” Sellised olid tavalised reageeringud ilmteenistuse aasta kokkuvõttele. Järjekordne näide, et rahva soovunelmaks on kena suvi: tühja sest talvest, sest sügisest – peaasi et suvi oleks soe!

Seda aga õieti polnudki, ka muu aeg on olnud külm ja kõle... Oli see siis tõesti nii?

“Sajab! Lõpmata sajab... Ilm on arust ära. /.../ Ja looduse tujud hakkavad inimestesse. Nad saavad närvlikuks, näevad igal pool ainult vaenlasi, hävitajaid.” Nii kirjutas 102 aastat tagasi Tammsaare.

Pisut soojem...

Võrdleme õige sajanditagust suve äsja lõppenud aasta omaga: Tartu ilmajaama andmeil sadas 1915. aasta kolmel suvekuul 231 mm vihma, 2017. aastal Tõraveres aga 234 mm! Hämmastav. (Ja meenutagem – kas oli väga kuiv 1992. aasta suvi meie kandis rahulik? Ärevad taasiseseisvumise järgsed ajad...)

Millega siis läheb 2017. aasta meie kliimalukku? Eelkõige sügisega. Sajusumma kogunes seekord Eesti keskmisena 268 mm (pikaajaline keskmine ehk norm aastaist 1981–2010 on 201 mm), esimene koht sademete hulgal alates 1961. aastast.

Aasta keskmiseks sademete koguseks arvutati ilmteenistuses 708 mm ehk 105% normist (tõesti veidi märjem, eks ole). Maikuu oli isegi põuane – keskeltläbi sadas vaid 14 mm (3. koht kuivuselt pärast 1961. aastat).

Suve keskmiseks sajusummaks arvutati 154 mm, seega 69% normist. Vihmase mulje jättis ilmselt tõsiasi, et tibutas igal teisel päeval, vähemalt Tõraveres. Üle 1 mm ööpäevas sadas seal juunis-juulis 10 päeval, augustis 12 päeval. Sügisel aga tuli taevast märga tunduvalt sagedamini, oktoobris isegi 23 päeval.

Läinud aasta keskmiseks õhutemperatuuriks arvutati 6,5° (norm 6,0°), s.o vaatlusreas 16.–17. koht. Seega poleks nagu terve aasta suhtes põhjust nuriseda – isegi rohkem kui “pisut” soojem...

Siinkohal peab meelde tuletama, et aasta keskmisi temperatuure mõjutavad enim talvekuud – kui see aastaeg on soe, siis on ka kogu aasta näitaja meeldivam. Külmmim kuu, veebruar, oli seekord normist tervelt kahe kraadi võrra soojem (–2,5°), kõige pakaselisem oli hommik Võrus 7. jaanuaril (–25°).

Aasta kõige paksem lumi – 19 cm – mõõdeti alles hiljuti, 6. detsembril Tõraveres. Kliimaatiline talv esines 2017. aastal vaid Kirde-Eestis (algas 2. jaanuaril), mujal oli tegu vaid nn kliimaatilise eeltalvega, kus püsivat lumikatet ei moodustunudki.

Maailma meteoroloogiaorganisatsiooniteatel võib globaalne maismaa ja ookeani keskmine temperatuur mullu osutada kolme kõige soojema aasta hulka kuuluvaks aastate 2016 ja 2015 järel.

Ilma poolest oli aasta põnevaim päev kahtlemata 12. august. Siis mõõdeti Viljandis õhusooja maksimumiks 30,8°, tugevaimaks tuuleiiliks 38,2 m/s Osmussaarel ja paksimaks paduvihmaks 66 mm Kehras. Tagatipuks mõllas veel tornaado Käravetel ja Rõugu dendraariumis.

Ilmast mujal

Lõppenud aasta ilmatembud panevad paljusid mõtlema looduse keerdkäikude põhjuste üle. Ega selleks ole ometi salapärased kliimanähtused nagu El Niño või La Niña?

Maailma meteoroloogiaorganisatsiooni (WMO) teatel võib globaalne maismaa ja ookeani keskmine temperatuur mullu osutada kolme kõige soojema aasta hulka kuuluvaks aastate 2016 ja 2015 järel.

Oluline on siinjuures märkida, et 2017. aasta oli nn mitte-El Niño aastaist kõige kõrgema temperatuuriga. Seega ei "kütnud" Vaikse ookeani ekvatoriaalset idaosa läänest sinna valguvad soojad veemassid, nagu juhtub iga kahe kuni seitsme aasta tagant. Olukord oli pigem vastupidine – aasta lõpupoole valitsesid seal nõrgale La Niñale omased tingimused, s.t vesi Lõuna-Ameerika rannikul muutub keskmisest jahedamaks.

Asjaolu, et maakera temperatuur oli mullu keskmisest kõrgem ka Vaikse ookeani õhu ja veetsirkulatsiooni lõunavõnkumise (ENSO) normaaloleku korral, võimaldab paljude teaduskeskuste hinnangul sedastada, et globaalne kliima on viimastel aastakümnetel tõesti muutunud soojenemise suunas, tuues kaasa ka ekstreemsemad ilmaolud pea kogu maailmas.

Teatavasti olid ajavahemiku 1880–2016 kõige soojemad aastad 2016 ja 2015 just El Niñoga seostuvad...

Maakeral tegid läinud aastal ilma orkaanid ja üleujutused. Materiaalseid kahjusid loeti kokku 330 miljardi dollari ulatuses, hullem on olukord olnud vaid 2011. aastal. Kokku kaotas 710 loodusõnnetuses elu ligi 10 000 inimest (30 aasta keskmiseks hukkunute arvuks loetakse 53 000!), enamik uputuste läbi Aasias.

Aasta kokkuvõtte: meie kliimal pole häda midagi. Ainult ilmad võiksid ilusamad olla.